

УДК 792.8:378(477)

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/90-2-16>**Євгенія СЛАСТИНА,***orcid.org/0000-0002-8817-0391*

викладач кафедри бальної хореографії

Харківської державної академії культури

(Харків, Україна) *yevheniia_slastina@xdak.ukr.education*

НАЦІОНАЛЬНА САМОБУТНІСТЬ КЛАСИЧНОЇ ХОРЕОГРАФІЇ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ

Статтю присвячено питанню репрезентації національної самобутності в класичному танці та хореографічній спеціалізації в освіті з перформативних мистецтв в Україні на сучасному етапі.

Мета статті – дослідити національний компонент у класичній хореографії сучасної України.

В результаті мистецтвознавчо-культурологічного дослідження було показано, що класична хореографія відтворює національну самобутність візуально та концептуально. Встановлено, що зміст поняття національної самобутності в хореографії врегульоване чинним законодавством і вказує на здатність відтворювати етнічну унікальність засобами танцювальної виразності. Наголошено на тому, що українське законодавство визнає за художньо-мистецькими практиками спроможність формувати національну ідентичність. Виявлено особливості становлення класичного танцю в Україні та зазначено, що формування професійної балетної школи відбувалося наприкінці XIX ст. за умов відсутності власної державності. Встановлено, що системний розвиток професійної сцени та хореографічної освіти припав на радянський період. Через ідеологічний контроль національна балетна вистава була припустимим варіантом залучення українського матеріалу до балету. Наголошено на тому, що в радянський період класична хореографія спромоглася візуально демонструвати приналежність до української культури та формувати національну самобутність алегорично, за допомогою ритмо-пластичної образності. Показано, що специфікою класичного танцю на сучасному етапі є розширення можливостей із застосування класичного танцю на українській сцені, а також методики його викладання в процесі здобуття мистецької освіти. Зазначено, що класична хореографія залишається фундаментом підготовки з хореографічної спеціалізації в перформативних мистецтвах, а також інтегрує майбутніх хореографів до національної хореографічної школи на рівні техніки виконання та світогляду.

Перспективи подальших досліджень полягають у вивченні трансформаційних процесів у класичному танці, зумовлених повномасштабною російсько-українською війною.

Ключові слова: перформативні мистецтва, класичний танець, історичний бальний танець, хореографія, викладання танцю, мистецька освіта.

Yevheniia SLASTINA,*orcid.org/0000-0002-8817-0391*

Lecturer at the Department of Ballroom Choreography

Kharkiv State Academy of Culture

(Kharkiv, Ukraine) *yevheniia_slastina@xdak.ukr.education*

NATIONAL IDENTITY IN CLASSICAL CHOREOGRAPHY IN CONTEMPORARY UKRAINE

The article is devoted to the issue of representing national identity in classical dance and choreography specialisation in performing arts education in Ukraine at the present stage.

The aim of the article is to explore the national component in classical choreography in contemporary Ukraine.

As a result of art and cultural studies, it was shown that classical choreography reproduces national identity visually and conceptually. It was established that the meaning of national identity in choreography is regulated by current legislation and indicates the ability to reproduce ethnic uniqueness through dance expression. It was emphasised that Ukrainian legislation recognises artistic practices as capable of shaping national identity. The peculiarities of the formation of classical dance in Ukraine were revealed, and it was noted that the formation of a professional ballet school took place at the end of the 19th century in the absence of statehood. It has been established that the systematic development of the professional stage and choreographic education took place during the Soviet period. Due to ideological control, national ballet performances were an acceptable way of incorporating Ukrainian material into ballet. It is emphasised that during the Soviet period, classical choreography was able to visually demonstrate its affiliation with Ukrainian culture and shape national identity allegorically, using rhythmic and plastic imagery. It was shown that the specificity of classical dance at the present stage is the expansion of opportunities for the use of classical dance on the Ukrainian stage, as well as methods of teaching it in the process of obtaining an art education. It is noted that classical choreography remains

the foundation for training in choreography in the performing arts, as well as integrating future choreographers into the national choreographic school in terms of performance technique and worldview.

Further research prospects lie in studying the transformational processes in classical dance caused by the full-scale Russian-Ukrainian war.

Key words: *performing arts, choreography, classical dance, historical ballroom dance, dance teaching, arts education.*

Постановка проблеми. Класичний танець є фундуєм елементом із хореографічної спеціалізації в перформативній освіті. Наукове дослідження соціокультурного контексту становлення та подальшої динаміки, відмінних рис національної школи, сучасних особливостей формує цілісне уявлення про класичний танець як складову хореографічної культури України та збагачує українську хореологію. Тим не менш класична хореографія як відображення національної ідентичності все ще потребує комплексного мистецтвознавчо-культурологічного висвітлення. Зокрема, на академічну увагу заслуговує мистецька освіта з хореографії, яка перебуває на стадії трансформації, в результаті чого хореографічна освіта є складовою спеціальності «перформативні мистецтва» (код В6). Національна самобутність за таких умов набуває особливого значення, вивисуючи танець до рівня культурної дипломатії.

Аналіз досліджень. Корпус мистецтвознавчо-культурологічної літератури з питань здатності репрезентувати національну самобутність засобами хореографічної виразності на сучасному етапі демонструє розширення сприйняття феномену танцю від мистецької практики до феномену культури. Зокрема, дослідження присвячені аспектам національного компоненту у хореографічному мистецтві (Федорченко, 2025; Широковська, 2024), соціокультурному контексту формування школи класичного танцю в Україні (Горбатова, 2017; Климчук, 2021), ролі класичного танцю в хореографічній освіті (Омельяненко, 2023; Сивонь, 2021), а також взаємовпливу та взаємному збагаченню класичної хореографії з іншими напрямками хореографії, видами мистецтва та професійного спорту (Андрощук, 2022; Омельяненко, 2023; Батурко, 2020). Однак класична хореографія все ще потребує наукової рецепції у статусі чинника націотворення, тим більше в процесі підготовки майбутніх хореографів у контексті переходу до освітнього стандарту з перформативних мистецтв.

Мета статті – дослідити національний компонент у класичній хореографії сучасної України. Для досягнення мети необхідно встановити зміст поняття національної самобутності в класичній хореографії, виявити особливості становлення класичного танцю в Україні, а також показати

специфіку сучасного класичного танцю в процесі здобуття мистецької освіти з хореографічної спеціалізації в перформативних мистецтвах.

Виклад основного матеріалу. Мистецька освіта з хореографії під час повномасштабної російсько-української війни перебуває на стадії трансформації. Зокрема, здобуття хореографічної освіти здійснюється як спеціалізація в рамках перформативних мистецтв (код В6). Тому виклики, що постали перед мистецькою освітою в Україні під час повномасштабного вторгнення, супроводжуються питаннями системних змін у освітніх моделях, а також спонукають наново артикулювати потребу розбудови української нації за участю мистецьких практик як художньо-образного втілення національної самобутності. Особливість класичного танцю полягає в його універсальності як фундуєм елементу при підготовці майбутніх танцюристів за усіма основними напрямками. Водночас класична хореографія як складова національної школи має власний соціокультурний контекст становлення, періоди розвитку, персоналії, відмінні риси, що повинно знайти своє відображення в естетиці, стилістиці, а також сучасному становищі. Отже, національний компонент класичного танцю є предметом мистецтвознавчо-культурологічної уваги та невід'ємною складовою освітнього процесу з хореографії. Тим більше за умов російсько-української війни, коли мистецтво постає складовою культурної дипломатії та наділяється стратегічним значенням у структурі націотворення.

Відповідно першочергово необхідно встановити зміст поняття національної самобутності в хореографії. Вивчення інформації з цього питання показало, що згідно чинного законодавства існує дефініція національної самобутності. У Законі України «Про основні засади державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності» № 2834-IX в поточній редакції від 1.01.2025 р., національна самобутність є однією з суспільно-державних національних цінностей, на яких базується утвердження української національної ідентичності, що зазначено в статті 6, зокрема: «Самобутність – національна ідентичність, неповторність, оригінальність, які виявляються окремою особою чи групою осіб у ментально обумовленому художньо-мис-

тецькому світосприйнятті, національно прийнятих способах спілкування, діяльності, поведінки. Самобутність українського народу визначається його історією, культурою, традиціями та українською мовою» (Про основні засади, 2025). Тобто чинне законодавство України віддзеркалює тенденцію поступового набуття мистецтвом статусу стратегічно значущого, спроможного формувати національну ідентичність для громадян і презентувати етнічну унікальність засобами художньої виразності.

Окремо варто наголосити на тому, що художньо-мистецьке сприйняття визнається рівнозначним носієм національної ідентичності, разом із комунікацією, повсякденними практиками і моделями поведінки українців. На думку Д. Федорченка, котрий досліджував національну самобутність на прикладі бальної хореографії, невербальна образність хореографії має широкі можливості щодо впливу на сприйняття та формування ідентичності: «художня література, кінематограф, естрада та медіа вибудовують образи, в структурі яких є вербальний компонент. У свою чергу бальна хореографія, як складова хореографічного мистецтва, володіє засобами художньої виразності, які формують невербальний ритмо-пластичний образ, чим зумовлюють вплив на емоційному, довербальному рівні. Такий вплив є більш сильним і результативним, у порівнянні з впливом на раціональну складову особистості. Тож формування образності, орієнтованої на закладання підвалин національної ідентичності, вказує на здатність бальної хореографії формувати національно-патріотичну свідомість» (Федорченко, 2025: 65). Отже, мистецтво хореографії відтворює національну ідентичність засобами танцювальної виразності. Також варто додати, що усталеність танцювальної лексики класичної хореографії демонструє здатність національного мистецтва відповідати процесам націотворення не тільки атрибутивно, але й опосередковано, імпліцитно, адже «значення національного мистецтва знаходиться у семантичному спектрі між наочними ознаками етнографічного матеріалу в хореографічній композиції та соціокультурним значенням твору» (Широковська, 2024: 257) Тож національну самобутність в класичній хореографії можна визначити як здатність класичного танцю відтворювати цінності української нації засобами хореографічної виразності.

Однак, соціокультурний контекст становлення і динаміка класичного танцю в Україні так само впливають на формування особливостей як класичної хореографії, так і національної танцювальної школи взагалі. З цієї причини важливо вия-

вити особливості становлення класичного танцю в Україні. Вивчення мистецтвознавчо-культурологічної літератури з питань формування та подальших трансформацій класичної хореографії в Україні вказує на закладання підвалин професійної балетної школи наприкінці XIX ст. за умов відсутності власної державності. Так, для Лівобережжя були характерними танцювальні школи на базі гімназій і театрів, тоді як Правобережна Україна готувала танцюристів при театрах і в приватних студіях. У цілому, на думку Н. Горбатової, «визначальний вплив... мали, з одного боку, російська (петербурзька і московська) хореографічна школа, з іншого – західноєвропейська (польська)» (Горбатова, 2017: 69–70).

У свою чергу на радянський період у житті України припала стадія становлення системної хореографічної освіти, професійної сцени та аматорських колективів. Класична хореографія, разом із народною, мали привілейоване становище, однак існували під ідеологічним контролем і в рамках методу соцреалізму. В результаті неоднозначних умов для розбудови класичної хореографії протягом 1950–1980-х рр. сформувалася лексично-образна система національної балетної вистави як припустимого варіанту присутності українського матеріалу на сцені. Зокрема, І. Климчук вказала на такі вистави як «Пан Каньовський» (1931), «Лілея» (1940), «Маруся Богуславка» (1951), «Хустка Довбуша» (1951), «Сойчине крило» (1956), «Тіні забутих предків» (1963), «Ольга» (1982), та зазначила, що «найяскравішою виявилась психологічна драма «Лісова пісня» М. Скорульського... (1958), що відповідала тенденціям поетизації та симфонізації (принципи танцювальної поліфонії, багатоголосся, розгорнутого ансамблевого акомпанементу і контрапункту солістів і кордебалету) хореографічної мови, орієнтувалась на музичну драматургію, реалізації синтезованою лексикою класичного й українського народного танцю. Демонстрація національних балетних вистав не лише всередині країни, а за її межами стала своєрідною трансляцією етнокультурної ідентичності засобами балетного мистецтва» (Климчук, 2021: 159–160). Тобто класична хореографія за умов ідеологічного контролю спромоглася не тільки візуально демонструвати приналежність до української культури, але й алегорично та комплексно, на рівні ритмо-пластичної образності, формувати національну самобутність.

Натомість на початках доби Незалежності в системі мистецької освіти, в тому числі й перед хореографією, постало питання націонал-патріотичного виховання, згодом, протягом

2000–2010-х рр., – збереження етнічної ідентичності за умов глобалізованого світу, тоді як від початку російсько-української війни актуальності набуло формування національної ідентичності українського суспільства, а також політики «м'якої сили» з метою популяризації національної культури України в світі. З цієї причини варто показати специфіку сучасного класичного танцю в процесі здобуття мистецької освіти з хореографічної спеціалізації в перформативних мистецтвах.

Вивчення літератури мистецтвознавчо-культурологічного спрямування дозволяє вказати на розширення можливостей як застосування класичного танцю на українській сцені, так і методи його викладання для майбутніх хореографів. Як зазначила К. Омеляненко, «класичний танець є фундаментом хореографічного навчання. Він орієнтований на розвиток фізичних даних танцівників-виконавців, на формування необхідних технічних навичок. Засвоєння елементів класичного танцю впливає на формування загальної культури, музичного смаку... Класичний танець пов'язаний із різноманітним виконанням виразних рухів, із розвитком технічної танцювальної майстерності. Він допомагає відчувати тіло, передавати окремі почуття, які відтворюються за допомогою рухів, впливає на виховання артистизму» (Омеляненко, 2023: 17). Тоді як Ю. Сивоконь вказав на обізнаність із історією становлення класичної хореографії, яка, разом із знаннями з анатомії, біомеханіки, педагогіки, психології, фізіології, «буде сприяти розумінню сутності педагогічної діяльності для майбутнього хореографа» (Сивоконь, 2021: 179–180). Тож залучення класичного танцю до процесу формування майбутніх хореографів містить не тільки техніко-виконавські, але й світоглядні елементи. Якщо продовжити думку, можна додати, що підготовка танцюристів з народної, бальної, сучасної хореографії, за допомогою класичної хореографії, сформованої за умов українського соціокультурного контексту, технічно та ментально інтегрує майбутніх хореографів до національної хореографічної школи України.

Окрім того, у XXI ст., в результаті формування цілісної системи класичної хореографії, балет став «частиною підготовки спортсменів у складно-координаційних видах спорту, що дозволило вдосконалити виконавську майстерність у художній гімнастиці, фігурному катанні, синхронному плаванні та інших видах спорту... використання в балетних спектаклях елементів акробатики, спортивної гімнастики... сприяло вдосконаленню виконавської майстерності танцівника та спортсмена» (Андросчук, 2022: 56–57). Також, як зазна-

чила К. Омеляненко, посилаючись на І. Ткаченко, «для сучасного танцю не так важливим є гранично витягнуті ноги, які обов'язкові для класичної хореографії. Не досить вагомою є й вивіртість.... Однак застосування такого руху, як *plié*, у сучасному танці досить широке... Сучасна класична хореографія постійно ускладнюється новою технікою, новими елементами, обертаннями як на підлозі, так і в повітрі. Вона збагачується сильними вольовими злетами тощо» (Омеляненко, 2023: 17–18). Тобто класичний танець демонструє зріст виконавської техніки та залучення складових із контемпорарі, джазу та вільної пластики, адже «поняття «система класичного танцю» не є законсервованим набором вправ, постійно удосконалюється відповідно до запитів професійного мистецтва та підвищення загального технічного рівня хореографії» (Батурко, 2020: 110).

У цілому, класичний танець як складова хореографічної спеціалізації в системі підготовки з перформативних мистецтв формує собою рух як засадничу складову. Збагачення класичної хореографії іншими напрямками та інтеграція класичного танцю в сфери, де є потреба в координованих та естетичних рухах, посилює здатність класичної хореографії забезпечувати якісну підготовку майбутніх діячів сцени відповідно до потреб націотворення в Україні.

Висновки. Дослідження національного компонента в класичній хореографії України дозволило зробити такі висновки. Встановлено, що змістом законодавчо врегульованого поняття національної самобутності в класичній хореографії є здатність класичного танцю відтворювати цінності української нації засобами хореографічної виразності. Виявлено, що особливостями становлення класичного танцю в Україні є закладання підвалин професійної балетної школи наприкінці XIX ст. за умов відсутності власної державності, становлення системної хореографічної освіти і професійної сцени, зокрема, національної балетної вистави, за умов ідеологічного тиску в радянський період. Показано, що специфікою сучасного класичного танцю є трансформація через дифузійний зв'язок із іншими напрямками хореографії та складно-координаційними видами спорту, а також здатність на техніко-виконавському та світоглядному рівнях відтворювати національну самобутність й інтегрувати майбутніх хореографів до національної хореографічної школи України.

Перспективи подальших досліджень полягають у вивченні трансформаційних процесів у класичному танці, зумовлених повномасштабною російсько-українською війною.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андрощук Л. Еволюція класичного танцю в контексті розвитку танцівника та спортсмена. *Теорія і методика фізичного виховання і спорту*: наук. журн. Національного університету фізичного виховання і спорту України. Київ, 2022. Вип. 2. С. 54–58. DOI: 10.32652/tmfvs.2022.2.
2. Батурко А., Підлипська А. Класичний танець на початку XXI ст. *Традиції та новації в хореографічній культурі* (до 50-річчя кафедри хореографії Київського національного університету культури і мистецтв): зб. матеріалів Міжнар. наук.-практ. конф. [упор. А. М. Підлипська, ред. Т. В. Кунц], м. Київ, 25 квіт. 2020 р. Київ: КНУКіМ, 2020. С. 109–111.
3. Горбатова Н. О. Становлення хореографічної освіти в Україні (кінець XIX – поч. XX століття). Молодий вчений: наук. журнал. Херсон, 2017. №7. С. 67–70. URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2017/7/15.pdf>. (дата звернення: 7.08.2025).
4. Климчук І. С. Українське хореографічне мистецтво 1950–1980-х років як чинник формування національної ідентичності: дис. ... канд. мистецтвозн.: 26.00.01 / Нац. акад. керів. кадрів культури і мистецтв. Київ, 2021. 198 с.
5. Омеляненко К. А. Значення класичного танцю у розвитку сучасної хореографії. *Слобожанські мистецькі студії*: наук. журн. Сумського держ. пед. ун-ту ім. А. С. Макаренка. Суми, 2023. Вип. 2. С. 15–19. DOI: <https://doi.org/10.32782/art/2023.2.3>
6. Про основні засади державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності: Закон України 1.01.2025. №2834-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2834-20#Text> (дата звернення: 8.08.2025).
7. Сивоконь Ю. М. Дисципліна «класичний танець» в системі підготовки майбутнього хореографа на сучасному етапі. *Теоретико-методологічні аспекти мистецької освіти: здобутки, проблеми та перспективи*: матеріали IX Міжнар. наук.-практ. конф., м. Умань (21–22 жовт. 2021 р.) / МОН України, Уманський держ. пед. ун-т ім. Павла Тичини, Ф-т мистецтв [та ін.]. Умань: ВПЦ «Візаві», 2022. С. 177–181.
8. Федорченко Д. Художній образ у формуванні національної самобутності в процесі викладання балної хореографії. *Професійна мистецька освіта: науково-методичні аспекти*: матеріали V Всеукраїнської науково-практичної конференції (26–27 лютого 2025 р.) / Академія мистецтв ім. Павла Чубинського. Київ: Міленіум, 2025. С. 64–67.
9. Широковська О., Федорченко Д. Національний компонент у балній хореографії України XXI століття. *Актуальні питання гуманітарних наук*: наук. зб. Дрогобицького держ. пед. ун-ту ім. Івана Франка. Дрогобич, 2024. Вип. 82. Т. 2. С. 255–261. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4863/82-2-35>.

REFERENCES

1. Androshechuk L. (2022) Evoliutsiia klasychnoho tantsiu v konteksti rozvytku tantsivnyka ta sportsmena [The evolution of classical dance in the context of the development of a dancer and athlete]. *Teoriia i metodyka fizychnoho vykhovannia i sportu*: nauk. zhurn. Natsionalnoho universytetu fizychnoho vykhovannia i sportu Ukrainy. Kyiv, 2022. 2. 54–58. DOI: 10.32652/tmfvs.2022.2. [in Ukrainian].
2. Baturko A., Pidlypska A. (2020) Klasychnyi tanets na pochatku XXI st. *Tradysii ta novatsii v khoreohrafichnii kulturi* (do 50-richchia kafedry khoreohrafii Kyivskoho natsionalnoho universytetu kultury i mystetstv): zb. materialiv Mizhnar. nauk.-prakt. konf. [upor. A. M. Pidlypska, red. T. V. Kunts], m. Kyiv, 25 kvit. 2020 r. Kyiv: KNUKiM, 109–111. [in Ukrainian].
3. Horbatova N. O. (2017) Stanovlennia khoreohrafichnoi osvity v Ukraini (kinets XIX – poch. XX stolittia) [The formation of choreographic education in Ukraine (late 19th – early 20th century)]. *Molodyi vchenyi*: nauk. zhurnal. Kherson, 7. 67–70. URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2017/7/15.pdf>. (data zvernennia: 7.08.2025). [in Ukrainian].
4. Klymchuk I. S. (2021) *Ukrainske khoreohrafichne mystetstvo 1950–1980-kh rokiv yak chynnnyk formuvannia natsionalnoi identychnosti* [Ukrainian choreographic art of the 1950s-1980s as a factor in the formation of national identity]. dys... kand. mystetstvozn.: 26.00.01. Nats. akad. keriv. kadriv kultury i mystetstv. Kyiv, 198. [in Ukrainian].
5. Omelianenko K. A. (2023) Znachennia klasychnoho tantsiu u rozvytku suchasnoi khoreohrafii [Meaning of classical dance in the development of modern choreography]. *Slobozhanski mystetski studii*: nauk. zhurn. Sumskoho derzh. ped. un-tu im. A. S. Makarenka. Sumy, 2. 15–19. DOI: <https://doi.org/10.32782/art/2023.2.3> [in Ukrainian].
6. Pro osnovni zasady derzhavnoi polityky u sferi utverdzhennia ukrainskoi natsionalnoi ta hromadianskoi identychnosti [On the basic principles of state policy in the field of strengthening Ukrainian national and civic identity]: Zakon Ukrainy 1.01.2025. №2834-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2834-20#Text> (data zvernennia: 8.08.2025). [in Ukrainian].
7. Syvokon Yu. M. (2022) Dystsiplina «klasychnyi tanets» v systemi pidhotovky maibutnoho khoreohrafa na suchasnomu etapi [The discipline of «classical dance» in the system of training a future choreographer of nowadays]. *Teoretyko-metodolohichni aspekty mystetskoï osvity: zdobutky, problemy ta perspektyvy*: materialy IX Mizhnar. nauk.-prakt. konf., m. Uman (21–22 zhovt. 2021 r.) / MON Ukrainy, Umanskyi derzh. ped. un-t im. Pavla Tychyny, F-t mystetstv [ta in.]. Uman: VPTs «Vizavi» 177–181. [in Ukrainian].
8. Fedorchenko D. (2025) Khudozhnii obraz u formuvanni natsionalnoi samobutnosti v protsesi vykladannia balnoi khoreohrafii. [Artistic image in the formation of national identity in the process of teaching ballroom choreography] *Profesiina mystetska osvita: nauково-metodychni aspekty*: materialy V Vseukrainskoi nauково-praktychnoi konferentsii (26–27 liutoho 2025 r.) / Akademiia mystetstv im. Pavla Chubynskoho. Kyiv: Milenium, 64–67.
9. Shyrokovska O., Fedorchenko D. (2024) Natsionalnyi komponent u balnii khoreohrafii Ukrainy XXI stolittia [The national component in ballroom choreography of Ukraine in the XXI century]. *Aktualni pytannia humanitarnykh nauk*: nauk. zb. Drohobyskoho derzh. ped. un-tu im. Ivana Franka. Drohobych, 82. 2. 255–261. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4863/82-2-35>. [in Ukrainian].

Дата першого надходження рукопису до видання: 12.08.2025

Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 26.09.2025

Дата публікації: 23.10.2025